

HYVINVOINTISUUNNITELMA 2023-2026

JYVÄSKYLÄ

Sisällys

Johdanto.....	3
Yhteydet kaupunkistrategiaan ja kaupungin muuhun ohjelmatyöhön.....	4
Hyvinvointisuunnitelman painopisteet	6
1. Eriarvoisuuden vähentäminen ja yhdenvertaisuuden lisääminen.....	6
2. Mielen terveyden vahvistaminen.....	7
3. Vahvat peruspalvelut	8
4. Tiedolla johtaminen	8
Hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet ja toimenpiteet.....	10
1. Torjumme lasten ja nuorten eriarvoistumista ja syrjintää.....	10
2. Turvaamme haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksien toteutumista.....	11
3. Suojellemme lapsia ja nuoria kiusaamiselta ja väkivallalta.....	12
4. Selkeytämme nuorten palvelujärjestelmää ja lisäämme yhteistyötä palvelujen kesken.....	12
5. Edistämme eri ikäisten kuntalaisten liikunnallista elämäntapaa	13
6. Vähennämme köyhyyden ja pienituloisuuden aiheuttamia ongelmia	14
7. Torjumme asunnottomuutta	15
8. Edistämme työttömien työnhakijoiden työllistymistä ja koulutukseen hakeutumista kaikissa väestöryhmissä.....	16
9. Tuemme aktiivista ikääntymistä optimoimalla mahdollisuudet terveeseen, osallistavaan ja turvalliseen ikääntymiseen	16
10. Ehkäisemme asuinalueiden eriytymiskehitystä	17
11. Parannamme viherverkoston yhtenäisyyttä ja kattavuutta.....	18
12. Parannamme asukkaiden turvallisuutta ja ehkäisemme väkivaltaa.....	19
13. Turvaamme palvelujen esteetöntä saavutettavuutta.....	20
14. Lisäämme asukkaiden osallisuutta palveluissa ja päätöksenteossa.....	20
15. Vahvistamme tiedolla johtamista suunnittelun ja päätöksenteon työkaluna.....	21
Hyvinvoinnin edistämisen yhteistyötahot.....	22
Hyvinvointisuunnitelman seuranta ja vaikuttavuusmittarit	23
Hyvinvointisuunnitelman seuranta.....	23
Vaikuttavuusmittarit	23

JOHDANTO

Jyväskylän kaupunkistrategian 2022–2025 missiona on edistää kuntalaisten hyvinvointia, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Hyvinvoinnin edistäminen on kaupunkiorganisaation perustehtävä, jota toteutetaan yhteistyössä yli hallintorajojen.

Jyväskylän kaupunki tuottaa laadukkaita peruspalveluja, joiden keskeinen tavoite on kaupungin asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen. Näitä hyvinvointia edistäviä peruspalveluita ovat muun muassa varhaiskasvatuksen ja koulutuksen palvelut, työllisyyspalvelut, kulttuurin, liikunnan ja kansalaistoiminnan palvelut sekä viihtyisään ja kestäväan kaupunkiympäristöön liittyvät palvelut. Lisäksi hyvinvoinnin edistämistä toteutetaan keskitetysti muun muassa ennaltaehkäisevän päihdetyön ja väkivallan ehkäisyn osalta. Hyvinvoinnin edistäminen kaupungissa on poikkileikkaavaa yhteistyötä.

Kuntalain mukaan kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtiminen on kunnan perustehtävä. Kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin. Kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet. Sen on otettava päätöksenteossaan huomioon päätöksensä arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin. Lisäksi kunnan on seurattava asukkaitensa terveyttä ja hyvinvointia ja niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin.

Vuoden 2023 alussa voimaan astuvan hyvinvointialueuudistuksen myötä sosiaali- ja terveystalouden tuottamisen vastuu ja siihen liittyvä rahoitus siirtyy kunnilta hyvinvointialueelle. Uudistuksen jälkeen hyvinvoinnin ja terveyden ennaltaehkäisevä työ painottuu entisessään kuntien toiminnassa. Keskeinen näkökulma hyvinvointiin on nimenomaan asukkaiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja sen edellytysten kehittämisessä.

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteena on johtaa, kehittää ja ohjata kaupungin hyvinvointityötä ja tiivistää eri palvelualueiden hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet yhteen asiakirjaan. Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteiden valintaa ohjaavat mm. kaupunkistrategia, laaja hyvinvointikertomus 2017–2020 ja hyvinvointikyselyjen tulokset. Hyvinvointisuunnitelmaa toteutetaan poikkihallinnollisesti ja sen toimenpiteitä konkretisoidaan ja viedään käytäntöön kaupungin palveluiden kehittämisessä sekä hyvinvointiin kytkeytyvissä erillisohjelmissa.

Hyvinvointisuunnitelma on koottu laajassa yhteistyössä eri palvelualueiden kanssa. Suunnitelmaan on määritelty kunkin palvelualueen osalta ne toimenpiteet, joilla pyritään vastaamaan suunnitelmassa valittuihin kehittämisen painopisteisiin.

Hyvinvointisuunnitelma laaditaan valtuustokausittain ja siitä päättää kaupunginvaltuusto. Toimenpiteiden etenemistä raportoidaan valtuustolle vuosittain hyvinvointikertomuksessa, jonka lisäksi valtuustokauden aikana laaditaan laaja hyvinvointikertomus kuvaamaan kaupunkilaisten hyvinvoinnin tilaa.

YHTEYDET KAUPUNKISTRATEGIAAN JA KAUPUNGIN MUUHUN OHJELMATYÖHÖN

Jyväskylän kaupunkistrategia ohjaa kaupungin toimintaa ja kehittämistä strategiakauden aikana. Helmikuussa 2022 hyväksytyn kaupunkistrategian visiona on kasvava ja kansainvälinen sivistyskaupunki. Strategian toteuttamiseksi on valittu neljä kärkeä, joita toteutetaan yhteensä 18 tavoitteen kautta. Tavoitteita edistetään ja mitataan poikkihallinnollisessa yhteistyössä.

Hyvinvointisuunnitelma osaltaan tukee kaupunkistrategian tavoitteita. Hyvinvointi näyttäytyy kaupunkistrategiassa poikkileikkaavana teemana. Kaupunkistrategiassa on asetettu muun muassa seuraavia hyvinvoinnin edistämiseen linkittyviä tavoitteita:

- Turvaamme 0–15-vuotiaiden lasten ja nuorten yhdenvertaiset mahdollisuudet terveeseen ja turvalliseen kasvuun ja hyvään oppimiseen takaamalla riittävät resurssit varhaiskasvatukselle ja perusopetukselle sekä varmistamme yleisen, tehostetun ja erityisen tuen toteutumisen
- Ehkäisemme koulupudokkuutta, kouluväkivaltaa ja syrjäytymistä
- Tarjoamme laadukkaan, terveen ja ajanmukaisen työympäristön lapsille, nuorille ja aikuisille
- Harrastamisen mahdollisuudet tavoittavat kaikki ikäluokat, ja tarjoamme monipuolisia harrastusmahdollisuuksia ja edistämme asukkaiden elämisen laatua
- Vauhditamme nuorten työllisyyttä uudistamalla nuorille suunnattuja työllisyyspalveluja ja luomalla uusia polkuja työllistymiseen
- Edistämme ei ikäisten liikunnallista aktiivisuutta ja kasvatamme lapsia ja nuoria liikunnalliseen elämäntapaan
- Kehitämme laadukkaita lähiliikuntapaikkoja ja liikuntaympäristöjä
- Luomme kannusteita lihasvoimin liikkumiselle
- Turvaamme luonnon kantokykyä ja monimuotoisuutta ja ehkäisemme luontohaittoja.

Hyvinvointisuunnitelman lisäksi kunnilla on lakisääteinen velvollisuus laatia tiettyjä erillisohjelmia ja suunnitelmia. Erillisohjelmat ja suunnitelmat tukevat kaupunkistrategian ja hyvinvointisuunnitelman toteutusta. Näitä lakisääteisiä suunnitelmia ovat

- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- Yhdenvertaisuussuunnitelma
- Suunnitelma ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn tukemiseksi (Ikäystävällinen Jyväskylä -ohjelma)
- Kotoutumisen edistämishjelma.

Hyvinvointia edistetään ja hyvinvointisuunnitelman toimenpiteitä toteutetaan Jyväskylässä myös muiden kehittämissuunnitelmien ja palvelualueiden omien toimenpidekokonaisuuksien avulla. Laajan ja poikkihallinnollisen ohjelmityön kokonaisuuden avulla pyritään saavuttamaan kaupunkistrategian tavoitteet konkretisoimalla tavoitteita toimenpiteiden tasolle. Myös hyvinvointisuunnitelman toimenpiteitä viedään käytäntöön palveluiden toiminnan kehittämisen ohjelmityössä.

Muita hyvinvointia edistäviä ohjelmia ovat muun muassa

- Lapsiystävällinen kunta -toimintasuunnitelma
- Turvallisuussuunnitelma
- Osallisuusohjelma
- Köyhyysohjelma
- Asunnottomuuden puolittamisohjelma
- Kasvun ja oppimisen kehittämisohjelma
- Nuorisoplääni
- KymppiV-viherpalveluohjelma
- KymppiR - maankäytön, asumisen ja liikenteen toteuttamisohjelma
- Lähiöohjelma
- Lähiliikuntapaikkaohjelma
- Liikkuva varhaiskasvatus ja Liikkuva koulu -ohjelmat
- Pyöräilyn edistämishjelma

HYVINVOINTISUUNNITELMAN PAINOPISTEET

Hyvinvointisuunnitelmaan on asetettu neljä painopistettä, joita suunnitelman avulla edistetään. Painopisteet ovat poikkileikkavia temaattisia kokonaisuuksia, joiden edistämiseksi suunnitelmassa on tunnistettu 15 hyvinvoinnin edistämisen tavoitetta.

Hyvinvointisuunnitelman painopisteet ovat

1. Eriarvoisuuden vähentäminen ja yhdenvertaisuuden lisääminen
2. Mielen terveyden vahvistaminen
3. Vahvat peruspalvelut
4. Tiedolla johtaminen

Painopisteet osaltaan ohjaavat hyvinvoinnin edistämistyötä kaupunkiorganisaatiossa. Tässä osiossa on kuvattu painopisteiden pääsisällöt sekä kirjattu erimerkkejä, joiden avulla painopisteitä voidaan konkretisoida.

1. Eriarvoisuuden vähentäminen ja yhdenvertaisuuden lisääminen

Suomalaisten yleinen hyvinvointi ja terveys ovat jatkuvasti kohentuneet, mutta niiden jakautuminen väestössä on yhä eriarvoisempaa. Eriarvoisuus ilmenee sosioekonomisten ryhmien välillä lähes kaikilla hyvinvoinnin ja terveyden alueilla, kuten tuloeroissa, terveydessä, syrjäytymisessä, koulutustasossa ja hyvinvoinnin kokemuksessa. Yhteiskunnallisesti eriarvoisuus näyttäytyy alueellisesti kaupunkiympäristöissä esimerkiksi asumiseen liittyvän valinnan mahdollisuuksien vähenemisenä sekä palvelujen saatavuuden eroina erityisesti haja-asutusalueilla. Yksilöllisten ja alueellisten vaikutusten lisäksi eriarvoisuus voi vaikuttaa lopulta yhteiskuntarauhaan.

Eriarvoisuuden lisääntyminen näkyy myös Jyväskylässä. Alueellinen segregatio on lisääntynyt ja hyvinvointierot ammattikoululaisten ja lukiolaisten sekä tyttöjen ja poikien välillä näyttävät kasvaneen. Taloudellinen toimeentulo ja työllisyys heikentyi erityisesti koronapandemian aikana. Pienituloisuusaste on kaupungissamme korkeampi kuin maassa keskimäärin ja erityisesti maahanmuuttajataustaisten lasten pienituloisuusaste on korkea. Jyväskylässä on viimeisten vuosien aikana panostettu osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistamiseen. Toisaalta erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien asukkaiden osallisuutta tulee kehittää edelleen eteenpäin.

Yhdenvertaisuuden toteutuminen tarkoittaa Jyväskylän kaupungin toiminnassa sitä, että kaikilla väestöryhmillä on mahdollisuus käyttää kaupungin palveluja. Esimerkiksi pitkät välimatkat, asiakasmaksut tai palveluissa käytettävä kieli voivat vaikuttaa palvelujen saavutettavuuteen. Myös haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät, kuten vammaiset, lastensuojeluasiakkaat ja työttömät, tulee huomioida palveluja järjestettäessä. Syksyllä 2020 toteutetussa kyselyssä kaupungin palvelut saivat kohtalaisen hyvät arviot yhdenvertaisuuden toteutumisesta, mutta joiltakin osin tulokset olivat myös heikentyneet.

Esimerkkejä työkaluista eriarvoisuuden vähentämiseen ja yhdenvertaisuuden lisäämiseen

Sosiaaliseen eriarvoisuuteen vaikuttaminen, esim. vaikuttamalla koulutukseen, tulonjakoon ja työllisyysmahdollisuuksiin

Terveellisten ja turvallisten elinolojen vahvistaminen, esim. asumisen ja asuinympäristöjen osalta

Työelämän tasa-arvoisuuden vahvistaminen tukemalla mm. nuorten, ikääntyneiden ja maahanmuuttaneiden työllistymistä

Yhteisöllisyyden vahvistaminen

Eryteisesti haavoittuvassa asemassa olevien osallisuuden vahvistaminen, esimerkiksi lisäämällä omaan elämään ja elinympäristöön vaikuttamisen mahdollisuuksia

Palvelujen saatavuuden, saavutettavuuden ja laadun varmistaminen

Kestävän kehityksen ja yhdyskuntarakenteen huomioiminen palvelujen ja ympäristön kehittämisessä

Terveellisten elämäntapojen ja fyysisen aktiivisuuden tukeminen

2. Mielen terveyden vahvistaminen

Mielen terveyteen liittyvät ongelmat näyttävät lisääntyneen niin valtakunnallisesti kuin paikallisesti. Eryteisesti nuorten sekä tyttöjen ja naisten kohdalla kehitys on huolestuttavaa. Vuonna 2020 julkaistiin kansallinen mielen terveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020–2030. Strategiassa on viisi sisällöllistä painopistettä: mielen terveys pääomana, lasten ja nuorten mielen terveys, mielen terveysoikeudet, palvelut ja mielen terveysjohtaminen. Strategiassa mielen terveys nähdään voimavarana, jota voidaan tukea. Strategia tähtää mielen terveyspalvelujen saatavuuden saattamiseen muiden sosiaali- ja terveyspalvelujen tasolle, sillä mielen terveyden häiriöt ovat kansanterveydellinen haaste.

Mielen terveyden vahvistaminen on poikkihallinnollinen prosessi. Mielen terveyden häiriöitä voidaan ehkäistä ja hoitaa tehokkaasti ja niihin liittyvää syrjintää ja leimautumista vähentää. Laaja-alainen yhteistyö sekä kaupunkiorganisaation sisällä että keskeisten sidosryhmien kanssa on välttämätöntä mielen terveyden edistämiseksi.

Esimerkkejä työkaluista mielen terveyden vahvistamiseen

Suojaavien tekijöiden, kuten fyysisen aktiivisuuden, sosiaalisten suhteiden, harrastusmahdollisuuksien, riittävän opiskelun ja työn tuen, vahvistaminen

Avun hakemisen kynnyksen madaltaminen ja varhaisen tuen saatavuuden vahvistaminen

Yksilön toimijuuden vahvistaminen, esim. osallisuuden keinoin

Riskitekijöiden, kuten yksinäisyyden, oppimisvaikeuksien, kouluväkivallan ja työttömyyden, vähentäminen

3. Vahvat peruspalvelut

Sujuvat ja riittävät peruspalvelut ja niihin liittyvä ehkäisevä toiminta ovat paras edellytys asukkaiden hyvinvoinnin varmistamiseksi. Hyvien peruspalvelujen tunnusmerkkejä ovat palvelujen sujuvuus ja riittävyys - tarjoamme oikeat palvelut, oikeille asiakkaille, oikeaan aikaan. Palvelujen toimivuuden ja vaikuttavuuden sekä kehittämisen lähtökohtana on asiakaslähtöisyys. Asiakaslähtöisyys tarkoittaa sitä, että kehittämisessä keskiöön asetetaan asiakkaalle palvelusta muodostuva arvo ja palvelun käyttämistä arvioidaan asiakkaan näkökulmasta.

Jyväskylän kaupunki toteuttaa laadukkaita peruspalveluja, joiden keskeinen tavoite on kaupungin asukkaiden hyvinvoinnin lisääminen. Näitä hyvinvointia edistäviä peruspalveluita ovat muun muassa varhaiskasvatuksen ja koulutuksen palvelut, työllisyyspalvelut, kulttuurin, liikunnan ja kansalaistoiminnan palvelut sekä viihtyisään ja kestävään kaupunkiympäristöön liittyvät palvelut.

Esimerkkejä työkaluista sujuvien peruspalveluiden vahvistamiseen

Riittävien resurssien varmistaminen universaaleissa palveluissa

Palveluiden jatkuvan kehittämisen mahdollistaminen ja johtaminen

Palveluja tuottavan henkilöstön osaamisesta ja hyvinvoinnista huolehtiminen

Hyvinvointia edistävän työn tukeminen ja koordinoiminen

Sektorirajat ylittävän yhteistyön vahvistaminen

Monikanavaisen ja toimivan neuvonnan ja palveluohjauksen jatkuva kehittäminen

4. Tiedolla johtaminen

Kunnat tekevät sekä kuntalaisten hyvinvoinnin että paikallisen elinvoiman kannalta tärkeitä ja kauaskantoisia päätöksiä ja linjauksia. Päätöksillä on useita eri vaikutuksia esimerkiksi kuntalaisiin, henkilöstöön, ympäristöön ja talouteen. Lisäksi kunnat joutuvat ratkaisemaan yhä monitulkintaisempia ongelmia ja haasteita. Tiedolla johtaminen mahdollistaa sen, että erilaiset näkökulmat, vaihtoehdot ja riittävä informaatio otetaan johtamisessa ja päätöksenteossa huomioon. Tiedolla johtaminen edellyttää jatkuvaa keskustelua ja vuorovaikutusta.

Tiedolla johtaminen edellyttää tietoa kunnan omasta toiminnasta. Sisäisen tiedon tarve painottuu muun muassa strategian ja ohjelmien onnistumisen arviointiin, taloussuunnitelmien toteutumisen seurantaan, henkilöstöhallintoon ja asianhallintaan. Lisäksi tarvitaan tietoa kunnan toimintaympäristöstä ja sen muutoksista.

Esimerkkejä työkaluista tiedolla johtamisen vahvistamiseen

Tiedon tuottamisen prosessien vahvistaminen ja tiedonkeruun automatisointi

Mittareiden tarkoituksenmukainen asettaminen

Tiedolla johtamiseen liittyvän yhteistyön vahvistaminen

Tiedolla johtamiseen liittyvän osaamisen lisääminen

Tiedon avoimen saatavuuden mahdollistaminen

HYVINVOINNIN EDISTÄMISEN TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

Hyvinvointisuunnitelman painopisteiden toteuttamiseksi on valittu 15 tavoitetta, joiden edistämiseksi on kirjattu yhteensä 54 toimenpidettä. Tavoitteiden saavuttamisen seuraamiseksi on tunnistettu toimenpidekohtaisia mittareita ja tietolähteitä, joiden avulla hyvinvoinnin tilaa voidaan seurata ja raportoida. Toimenpiteitä toteutetaan palvelualueilla poikkihallinnollisessa yhteistyössä. Toimenpiteitä konkretisoidaan palvelualueiden omassa kehittämistyössä. Toimenpiteiden vastuutahot myös vastaavat sopivien tiedonkeruumenetelmien valinnasta toimenpiteiden vaikutusten mittaamiseksi sekä mittareiden tarkentamisesta toimenpiteiden edistyessä.

1. Torjumme lasten ja nuorten eriarvoistumista ja syrjintää

Syrjäytyminen aiheuttaa yhteiskunnalle suuria taloudellisia menetyksiä ja ennen kaikkea inhimillistä kärsimystä, joten sen ehkäiseminen on keskeistä. Koulutuksen, harrastamisen ja osallisuuden vahvistamisella on todennettu rooli syrjäytymisen ja eriarvoistumisen ehkäisemiselle. Eriarvoistumisen ja syrjäytymisen ehkäiseminen edellyttää henkilöstön vahvaa osaamista, riittäviä resursseja sekä yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua ja harrastaa.

TOIMENPIDE	VASTUUTAHO	MITTARI	TIETOLÄHDE
Vahvistamme lasten ja nuorten kanssa toimivan henkilöstön mielenterveysosaamista tarjoamalla koulutuksia, jotka toteutetaan tarvekartoituksen perusteella ostopalveluna sekä yhteistyössä keskeisten kumppanien kanssa.	Kasvun ja oppimisen palvelujen kehittämissiimi	Toteutuneet koulutukset ja niiden osallistujamäärät	Kasvun ja oppimisen palvelujen kehittämissiimin tietolähteet
Vahvistamme ehkäisevää työtä turvaamalla riittävät resurssit kasvun ja oppimisen tuen toteutumiselle.	Sivistys-palveluiden johto	Lakisääteisten mitoitusten toteutuminen, pätevän henkilöstön osuus koko henkilöstöstä	Perusopetuksen tietolähteet
Vahvistamme perusopetuksessa valmiuksia toisen asteen opintoihin niillä oppilailla, joiden koulumenestys on heikko, riski poissaolojen lisääntymiseen yläkoulun aikana on kohonnut tai joiden perheiden tarve lastensuojelun toimenpiteisiin on lisääntymässä.	Nuorisopalvelut (SIB-hanke)	Poissaolotiedot ja koulumenestys, lastensuojelun sijoitusten määrä, kustannusvaikuttavuus	Perusopetuksen oppilasrekisteri, lastensuojelun tiedot, THL:n kustannusvaikuttavuus-tutkimus
Tuemme toisella asteella putoamisvaarassa olevia nuoria opinnoissa arjessa rinnalla kulkien ja antamalla apua laaja-alaisesti erilaisissa	Nuorisopalvelut (SIB-hanke)	Valmistuneiden ja työllistyneiden lukumäärät	Toisen asteen opiskelijarekisteri, verotiedot, korkea-asteen opiskelijarekisterit sekä

tilanteissa kotiin ulottuvaa tukea myöten. Tavoitteena on toiselta asteelta valmistuminen ja työllistyminen tai vaihtoehtoisesti korkea-asteen opinnot.			palveluntuottajan seuranta ja THL:n kustannusvaikutusvuustutkimus.
Vähennämme koulupoissaoloja kaikilla Jyväskylän perusopetuksen kouluilla käytössä olevan poissaolomallin avulla. Mallin pääpaino on koulukiinnittymistä tukevassa ja poissaoloja ennaltaehkäisevässä toiminnassa.	Kasvun ja oppimisen palvelujen kehittämistiimi	Poissaolojen määrä	Perusopetuksen poissaoloseuranta, oppilas- ja huoltajakyselyt
Turvaamme kaikkien lasten mahdollisuuden harrastustoimintaan. Kasvun ja oppimisen kehittämissuunnitelman mukaisesti edistämme harrastamista sekä liikunnallista elämäntapaa luomalla hallintorajat ylittäviä kumppanuuksia.	Kasvun ja oppimisen palvelujen kehittämistiimi yhdessä palvelujen johdon kanssa	Harrastamattomien lasten ja nuorten määrä, taiteen perusopetukseen osallistuvien oppilaiden määrä, liikuntaseurojen ulkopuolella harrastavien osuus matalan kynnyksen liikuntaryhmiin osallistuneista, alueellisen nuorisotyön käynnit	Oppilas- ja kouluterveyskyselyt, liikuntapalveluiden tiedot, nuorisopalveluiden tietolähteet

2. Turvaamme haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksien toteutumista

Valtaosa lapsiin ja nuoriin liittyvistä päätöksistä tehdään kunnissa. Jyväskylän kaupungin viranhaltijat, asiantuntijat ja päättäjät ovat ratkaisevan tärkeitä lapsen oikeuksien turvaajia ja toteuttajia. Vaikka Suomessa suurin osa lapsista voi hyvin, kaikkien lasten oikeudet eivät toteudu tasavertaisesti.

Myös Jyväskylässä tulee kiinnittää erityistä huomiota haavoittuvassa asemassa oleviin lapsiin. Jyväskylä on saanut Unicefin Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen vuosina 2018 ja 2020, mikä tarkoittaa, että kaupunki toimii lapsen oikeuksien edistämiseksi Lapsiystävällinen kunta -toimintamallin mukaisesti. Toimintamallissa kiinnitetään huomioita lapsen oikeuksien toteutumiseen ja mallissa huomioidaan erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat lapset.

TOIMENPIDE	VASTUUTAHO	MITTARI	TIETOLÄHDE
Kehitämme myönteisen erityiskohtelun kohdentamista sekä toiminnan vaikutusten mittaamista ja arviointia osana kouluympäristöä.	Kasvun ja oppimisen palvelujen kehittämistiimi	Koulusegregaation tunnusluvut	Koulusegregaatiohankkeessa kehitettävät mittarit
Kehitämme menetelmiä haavoittuvassa asemassa olevien lasten osallistamiseen ja kuulluksi tulemiseen ja tiedon saantiin.	Lapsiystävällinen kunta -koordinaatio-ryhmä	Kyselyjen ja kuulemisten ja niihin osallistuneiden lukumäärä	Lapsiystävällinen kunta -koordinaatio-ryhmän tietolähteet

3. Suojelemme lapsia ja nuoria kiusaamiselta ja väkivallalta

Kiusaaminen osana kouluväkivaltaa ei ole vähentynyt, vaan jopa hienoisesti lisääntynyt viime vuosina. Kiusaamisesta aiheutuvat seuraukset ovat merkittäviä niin yksilö- kuin yhteisötasolla. On tärkeää, että kaikissa Jyväskylän kouluissa on käytössä yhteneväiset ja selkeät toimintamallit kiusaamisen ja väkivallan tilanteisiin puuttumiseen ja jatkotoimenpiteisiin. Tähän tähtäävät myös 1.8.2022 perusopetuksen opetussuunnitelmaan tulleet muutokset, jotka koskevat kiusaamisen ja syrjinnän ehkäisyä sekä kurinpittoa.

Kiusatut oppilaat voivat kärsiä monenlaisista henkisen hyvinvoinnin ja mielialan ongelmista. Kiusaaminen voi aiheuttaa mm. itsetunnon ja itsearvostuksen alenemista, masentuneisuutta, itsetuhoisia ajatuksia tai tekoja sekä ahdistuneisuutta. Kiusaamisen on todettu vaikuttavan myös kiusattujen oppilaiden fyysiseen terveyteen mm. psykosomaattisina stressioireina, kuten kiputiloina ja yleisenä sairasteluna, nukkumisvaikeuksina sekä syömishäiriöinä. Lisäksi kiusatuille on ominaista koulumotivaation heikkeneminen ja opetukseen osallistumisen välttely. Kiusaamisella on seurauksensa myös kiusaajille, joilla on tutkimuksissa todettu esiintyvän särkyjä, nukkumisvaikeuksia ja mielipahaa. Jyväskylän kaupungin kouluissa tulee olla nollatoleranssi koulukiusaamiseen, ja koulu yhteisöjen oppimisilmapiiristä tulee pitää hyvää huolta.

TOIMENPIDE	VASTUUTAHO	MITTARI	TIETOLÄHDE
Otamme käyttöön tunne-, turva- ja vuorovaikutustaitojen systemaattisen kehittämisen mallin varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja nuorisopalveluissa.	Perusopetuksen johto	Onko malli käytössä, kyllä/ei	Perusopetuksen tietolähteet
Kasvun ja oppimisen palvelujen kaikki työntekijät osallistuvat vuorovaikutustaitokoulutukseen.	Perusopetuksen johto	Koulutukseen osallistuneiden osuus koko henkilöstöstä	Perusopetuksen tietolähteet
Otamme käyttöön kiusaamisen ja kouluväkivallan ehkäisyn, puuttumisen ja käsittelyn toimintamallin kaikissa kouluissa.	Kasvun ja oppimisen palvelujen kehittämistiimi	Tehtyjen toimenpiteiden määrä ja aiheet	Perusopetuksen tietolähteet

4. Selkeytämme nuorten palvelujärjestelmää ja lisämme yhteistyötä palvelujen kesken

Nuorten palvelujärjestelmän selkeyttämisellä tavoitellaan palvelujen saavutettavuuden ja vaikuttavuuden tehostamista. Jokainen putoamisvaarassa oleva nuori, joka saadaan pidettyä mukana yhteiskunnassa, säästää kaupungille ja hyvinvointialueelle vähintään 9 000 euroa vuosittain. Vaikuttavuusinvestointeihin keskittyvän SIB-hankkeen (Social Impact Bond) taustaselvityksessä ilmeni, että esimerkiksi kohdennetun nuorisotyön hyöty kaupungille ja hyvinvointialueelle on useita miljoonia vuositasolla, kumuloituen. Hyvinvointia tukevien palveluiden merkitys korostuu ylisukupolvisen ongelmaketjun katkaisemisessa ja syrjäytymisen ehkäisemisessä.

Vaikka lasten ja nuorten oppimisvaikeuksien, käytöksen haasteiden sekä muiden vaikeuksien taustalla saattaa olla myös geneettisiä tai neurologisia syitä, voidaan ympäristötekijöihin, kuten perheeseen, koulunkäyntiin, sosiaalisiin suhteisiin tai harrastuksiin, kuitenkin vaikuttaa. Hyvinvoinnin tukemiseen ja arjen sujumiseen vaikuttamalla voidaan ongelmien ilmaantumista estää ja niiden ratkaisemista edistää.

TOIMENPIDE	VASTUUTAHO	MITTARI	TIETOLÄHDE
Nuorten taloa jatkokehitetään yhteistyössä Keski-Suomen hyvinvointialueen ja Jyväskylän seudun työllisyyden kuntakokeilun kanssa.	Nuorisopalvelut	Onko yhteinen toimintakonsepti, visio, palveluprosessit ja tilan käyttö tehty/tekemättä	Nuorisopalveluiden tietolähteet
Nuorten palvelukartta päivitetään ja samalla tarkastellaan palveluiden yhdyspinnat ja selkeytetään yhteistyötä.	Nuorisopalvelut	Onko palvelukartta päivitetty/päivittämättä	Nuorisopalveluiden tietolähteet
Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto nimetään uudelleen hyvinvointialueen rakentuminen huomioiden.	Nuorisopalvelut	Onko verkosto nimetty/nimeämättä	Nuorisopalveluiden tietolähteet

5. Edistämme eri ikäisten kuntalaisten liikunnallista elämäntapaa

Ihmisten liikkumisen määrä on vähentynyt niin maailmanlaajuisesti kuin valtakunnallisesti, ja tämä kehitys on nähtävissä myös Jyväskylässä. Nykyinen elämäntyyli ja ympäristöt eivät arjessa aktivoi enää samalla tavalla fyysiseen aktiivisuuteen kuin aiemmin. Valveillaoloajasta jo noin kolme neljäsosaa vietetään liikkumatta ja suurin osa tästä ajasta istutaan. Riittävä ja säännöllinen liikkuminen on terveyden perusta, jonka avulla voidaan muun muassa vaikuttaa lihavuuden ja elintapasairauksien riskien pienentämiseen. Liikkumisen edistämällä voidaan merkittävästi vaikuttaa myös psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Liikkumisen edistäminen vaatii moninaisia toimia, joita suunnataan yksittäisiin henkilöihin sekä kaupunkiympäristöön. Muun muassa varhaiskasvatuksen ja koulun aktiivisella liikkumisen ja harrastamisen toimintakulttuurilla voidaan lisätä yhteisöllisyyttä ja tukea kaverisuhteiden muodostumista.

Liikuntapääkaupunki Jyväskylä on asettanut strategisiksi tavoitteikseen, että Suomen liikkuvimmat kuntalaiset tulevat Jyväskylältä, ja että Jyväskylässä on Suomen parhaat olosuhteet liikunnalle. Liikkumisen edistäminen on nostettu myös osaksi Keski-Suomen hyvinvointiohjelmaa (2021–2024) ja on yksi ohjelman kärjistä.

TOIMENPIDE	VASTUUTAHO	MITTARI	TIETOLÄHDE
Laadimme ja käynnistämme poikkihallinnollisen koko elämänkaaren kattavan liikkumisohjelman, jonka tavoitteena on lisätä matalan kynnyksen liikkumismahdollisuuksia kaikille kaupunkilaisille.	Liikuntapalvelut	Onko ohjelma laadittu, kyllä/ei Onko ohjelma otettu käyttöön, kyllä/ei	Liikuntapalveluiden tietolähteet
Vahvistamme ja kehitämme eri ikäisten liikuntaneuvonnan palveluketjuja.	Liikuntapalvelut	Eri ikäisten kuvatut palveluketjut, palveluketjujen yhteistyötahojen määrä, eri palveluista ohjautuneiden eri-ikäisten asiakkaiden määrä ja toteutuneiden liikuntaneuvontojen määrä	Liikuntapalveluiden tietolähteet
Kehitämme lähiliikuntapaikkoja Lähiliikuntapaikkaohjelman (2019–2025) mukaisesti.	Liikuntapalvelut, Tilapalvelu-liikelaitos	Toteutuneet kehittämistoimenpiteet, lukumäärä	Liikuntapalveluiden tietolähteet
Kehitämme liikuntaympäristöjä ja -olosuhteita laaditun Liikuntaolosuhdeohjelman mukaisesti.	Liikuntapalvelut, Kaupunkirakennepalvelut, Tilapalvelu-liikelaitos	Toteutuneet kehittämistoimenpiteet, lukumäärä	Liikuntapalveluiden ja Kaupunkirakennepalveluiden tietolähteet
Edistämme aktiivista kulkemista päivittämällä kaupungin Pyöräilynedistämishjelman (2015–2025).	Kaupunkirakennepalvelut	Onko ohjelma päivitetty, kyllä/ei	Kaupunkirakennepalveluiden tietolähteet
Edistämme valtakunnallisten liikuntasuosituksen toteutumista lapsilla ja nuorilla muun muassa Liikkuvan varhaiskasvatus ja Liikkuva koulu -ohjelmien sekä Harrastamisen mallin avulla.	Varhaiskasvatus, Perusopetus	Liikkuva varhaiskasvatus ja Liikkuva koulu -ohjelmien toteutuminen, harrastamisen piirissä olevat lapset ja nuoret	Nykytilan arviointi, oppilaskysely, harrastamisen mallin datalähteet

6. Vähennämme köyhyyden ja pienituloisuuden aiheuttamia ongelmia

Köyhyys on yksi suurimmista sosiaalisista haasteista, jonka vaikutukset ulottuvat lapsista ikääntyviin. Köyhyys on kääntynyt Suomessa 2010-luvulla nousuun. Köyhyyden ja eriarvoisuuden lisääntymiseen ovat vaikuttaneet muun muassa perusturvaetuuksien leikkaukset ja indeksijäädytykset sekä etuustulojen verotuksen kiristyminen. Leikkaukset ovat kohdistuneet erityisesti työttömiin, lapsiperheisiin ja opiskelijoihin. Köyhyys on usein yhteydessä rajallisiin mahdollisuuksiin itsensä kehittämiseksi esimerkiksi kouluttautumisen ja yhteiskunnallisen osallistumisen kautta. Köyhyys voi toimia yhteiskunnassa syrjäyttävänä mekanismina aiheuttaen erillaisuuden ja eriarvoisuuden tunnetta sekä sosiaalisten suhteiden puutetta.

TOIMENPIDE	VASTUUTAHO	MITTARI	TIETOLÄHDE
Kehitämme ja laajennamme asumisneuvontaa ja asumiseen liittyvää talousneuvontaa sisällöllisen uudistamisen ja verkostoyhteistyön kautta, huomioiden toiminnan laajentamisessa kaikissa asumismuodoissa asuvat kuntalaiset.	Kaupunkirakennepalvelut	Toteutuneet kehittämis-toimenpiteet, lukumäärä	Kaupunkirakennepalveluiden tietolähteet
Jalkautamme asumisneuvontaa kaupungin palvelujen yhteyteen.	Kaupunkirakennepalvelut	Toteutuneet kehittämis-toimenpiteet, lukumäärä	Kaupunkirakennepalveluiden tietolähteet
Osallistumme moniammatillisen matalan kynnyksen talousneuvolatoiminnan toteuttamiseen ja kehittämiseen.	Kaupunkirakennepalvelut	Palveluiden asiakasmäärien kehitys	Asiakastilastot

7. Torjumme asunnottomuutta

Asunnottomuus aiheuttaa merkittävää inhimillistä kärsimystä sekä yhteiskunnallisia kustannusvaikutuksia. Asunnottomuuden vähentämiseksi ja ehkäisemiseksi merkittävässä roolissa ovat matalan kynnyksen neuvonta- ja ohjauspalvelut. Asumiseen ja talouteen liittyvän osaamisen vahvistaminen Jyväskylän kaupungin palveluissa mahdollistaa asunnottomuuteen altistavien riskitekijöiden tunnistamisen sekä oikea-aikaisen ja tarvelähtöisen palveluohjauksen. Asunnottomuuden vähentämistä ja uusiutumisen ehkäisemistä työtetään kaupungin ja hyvinvointialueen tiiviissä yhteistyössä.

TOIMENPIDE	VASTUUTAHO	MITTARI	TIETOLÄHDE
Osallistumme pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaisen valtakunnallisen asunnottomuuden puolittamisen ja poistamisen yhteistyöohjelmaan liittyvään työskentelyyn.	Kaupunkirakennepalvelut	Onko osallistuttu, kyllä/ei	Kaupunkirakennepalveluiden tietolähteet
Kehitämme ja laajennamme asumisneuvontaa ja asumiseen liittyvää talousneuvontaa sisällöllisen uudistamisen ja verkostoyhteistyön kautta, huomioiden toiminnan laajentamisessa kaikissa asumismuodoissa asuvat kuntalaiset.	Kaupunkirakennepalvelut	Toteutuneet kehittämis-toimenpiteet, lukumäärä	Kaupunkirakennepalveluiden tietolähteet
Jalkautamme asumisneuvontaa kaupungin palvelujen yhteyteen.	Kaupunkirakennepalvelut	Toteutuneet kehittämis-toimenpiteet, lukumäärä	Kaupunkirakennepalveluiden tietolähteet
Tiivistämme yhteistyötä asumisen toimijoiden paikallisessa verkostossa.	Kaupunkirakennepalvelut	Verkoston yhteistyön tulokset	Asunnottomuustilasto, asiakastilastot

8. Edistämme työttömien työnhakijoiden työllistymistä ja koulutukseen hakeutumista kaikissa väestöryhmissä

Työllisyyden kuntakokeilun myötä vastuu työnhakijoiden palveluista on siirtynyt TE-toimistolta kunnille tiettyjen kohderyhmien osalta; kokeilukuntien vastuulle kuuluvat kaikki työttömänä ja palveluissa olevat alle 30-vuotiaat työnhakijat sekä Kelan työttömyysetuuksien piiriin kuuluvat yli 30-vuotiaat työnhakijat. Asiakaskuntaan kuuluu näin ollen sellaisia työnhakijaryhmiä, joiden työllistymiseen sisältyy erityisiä haasteita ja joiden työllistymisen edistämiseen tarvitaan oikea-aikaisia ja kohdennettuja palveluja sekä vahvaa yhteistyötä oppilaitosten, yritysten, hyvinvointialueen ja järjestöjen kanssa.

TOIMENPIDE	VASTUUTAHO	MITTARI	TIETOLÄHDE
Alennamme nuorisotyöttömyyttä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa sekä uusia palveluja kehittämällä.	Elinkeino- ja työllisyyspalveluiden toimiala, Jyväskylän seudun työllisyyden kuntakokeilu	alle 25-vuotiaiden ja alle 30-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden määrä ja työttömyyden kesto	TEM, Jyväskylän seudun työllisyyden kuntakokeilun tietolähteet
Vakiinnutamme ja kehitämme maahanmuuttaneiden ja tilapäisen suojelun direktiivin piiriin kuuluvien työnhakijoiden palveluja.	Elinkeino- ja työllisyyspalveluiden toimiala	kohderyhmän työttömien työnhakijoiden määrä ja työttömyyden kesto	TEM, Jyväskylän seudun työllisyyden kuntakokeilu, kehittämishankkeiden raportit
Luomme sujuvat palveluprosessit osatyökykyisille ja pitkään työttömänä olleille työnhakijoille TYP-toimintamallissa yhteistyössä hyvinvointialueen ja Kelan kanssa (TYP = työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu).	Elinkeino- ja työllisyyspalveluiden toimiala	TYP-toimintamallin onnistumisen mittarit	Elinkeino- ja työllisyyspalveluiden toimiala, TYPPI-asiakastietojärjestelmä

9. Tuemme aktiivista ikääntymistä optimoimalla mahdollisuudet terveeseen, osallistavaan ja turvalliseen ikääntymiseen

Suomalainen yhteiskunta ikääntyy siten, että työikäisten ja lasten määrä vähenee samalla kun ikääntyneiden määrä kasvaa. Ennusteiden mukaan iäkkäiden määrä erityisesti vanhimmassa ikäryhmissä kasvaa voimakkaimmin. Väestön ikärakenteen muutoksesta seuraa, että yhteiskunnan on mukauduttava laajasti entistä iäkkäämmän väestön tarpeisiin. Aktiivinen ikääntyminen on elämän mittainen prosessi. Se ei koske ainoastaan ikääntyneitä, vaan huomioi myös ikääntymisen ennakoinnin ja varautumisen. Ikääntyneet nähdään voimavarana, joka hyödyttää niin lähipiiriä, yhteisöä kuin taloutta.

TOIMENPIDE	VASTUUTAHO	MITTARI	TIETOLÄHDE
Vahvistamme monialaista yhteistyötä kaupungin sisällä sekä yhteistyössä hyvinvointialueen ja järjestöjen kanssa.	Hyvinvoinnin edistämisen keskitetty yksikkö	Monialaisen yhteistyöryhmän toiminnan toteutuminen, kyllä/ei, vanhusneuvoston osallistuminen palvelujen suunnitteluun, lukumäärä	Hyvinvoinnin edistämisen keskitetyn yksikön tietolähteet
Kehitämme ikääntyville suunnattua neuvontaa ja ohjausta erityisesti ikääntymisen ennakointiin ja varautumiseen liittyen.	Kaupunkirakennepalvelut, Hyvinvoinnin edistämisen keskitetty yksikkö	Kohderyhmälle kohdennettujen tapahtumien määrä ja osallistujamäärä, kohderyhmälle suunnatun neuvonnan määrä	Kaupunkirakennepalveluiden ja Hyvinvoinnin edistämisen keskitetyn yksikön tietolähteet
Kehitämme esteetöntä ja turvallista asuinympäristöä laatimalla linjaukset, koskien esim. uudisrakentamista sekä olemassa olevan rakennetun kaupunkiympäristön saneerauksia.	Kaupunkirakennepalvelut, Hyvinvoinnin edistämisen keskitetty yksikkö	Tehdyt linjaukset, tehdyt kehittämistoimenpiteet, lukumäärä	Kaupunkirakennepalveluiden ja Hyvinvoinnin edistämisen keskitetyn yksikön tietolähteet
Mahdollistamme ikääntyneiden harrastamista ja kehitämme kohtaamisen paikkoja koordinoimalla ikääntyneille suunnattujen toimintojen toteuttamista ja kehittämällä alueellisia kohtaamispaikkoja.	Kulttuuripalvelut, Liikuntapalvelut, Osallisuuspalvelut	Toteutuneet kehittämistoimenpiteet, toteutuneet tapahtumat, lukumäärä	Kulttuuripalveluiden, Liikuntapalveluiden ja Osallisuuspalveluiden tietolähteet
Kehitämme ikääntyneille suunnattuja digitaalisia palveluja ja digitukea.	Ikäystävällinen Jyväskylä -asiantuntijaryhmä	Kehitetyt palvelut, lukumäärä	Ikäystävällinen Jyväskylä -asiantuntijaryhmän tietolähteet

10. Ehkäisemme asuinalueiden eriytymiskehitystä

Asuinalueiden eriytymiskehityksellä eli segregaatiolla viitataan asuinalueiden liialliseen eriytymiseen toisistaan ja hyvä- ja huono-osaisuuden keskittymiseen tietyille alueille. On tärkeää, että Jyväskylän asuinalueet ovat turvallisia ja viihtyisiä asuinympäristöjä ja houkuttelevat erityyppisiä asukkaita. Esimerkiksi huono-osaisuuden kasautuminen tietyille asuinalueelle on keskeinen merkki epätoivotusta asuinalueiden eriytymisestä ja asuinalueiden sosiaalisen kestävyiden heikentymisestä.

Esimerkiksi asuinaluetta monipuolistavalla asuinrakentamisella voidaan vaikuttaa ehkäisevästi asuinalueen sosiaaliseen rakenteeseen, lisätä alueen elinvoimaa ja vähentää segregaatiota. Rakennetun ympäristön laadun kehittäminen sekä alueiden saavutettavuuden turvaaminen eri kulkumuodoilla ovat keinoja vähentää asuinalueiden eriytymiskehitystä. Kehittämällä asuinalueiden elinkeinotoimintaa, panostamalla alueiden julkisiin palveluihin sekä vahvistamalla asukkaiden, järjestöjen ja muiden

toimijoiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä voidaan saada aikaa myönteistä kehitystä. Jyväskylässä tässä teemassa keskeisenä tavoitteena on pitkäjänteinen ja poikkihallinnollinen työ asukkaiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja kaupungin eri asuinalueiden elinvoiman ja kiinnostavuuden lisäämiseksi.

TOIMENPIDE	VASTUUTAHO	MITTARI	TIETOLÄHDE
Vakiinnutamme Huhtasuon yhteistoimintapisteen toiminnan. Yhteistoimintapiste tarjoaa tiloja niin kaupungin omille palveluille kuin alueella toimiville järjestöille ja vapaaehtoisille.	Osallisuuspalvelut	Onko vakiinnuttaminen toteutunut, kyllä/ei	Osallisuuspalveluiden tietolähteet
Huomioimme eriytymiskehityksen asuinalueuetyössä asuinalueilla, talkoissa sekä vapaaehtoistoiminnan perehdytyksissä.	Osallisuuspalvelut	Toteutuneet (lukumäärä): sosiaalisesti saavutettavimmat asuinalueilla (tavoite 3), vapaaehtoistoiminnan perehdytykset ja koulutukset kohdealueilla (tavoite 4 + 4)	Osallisuusohjelman seuranta
Vahvistamme asukasosallisuutta kohdentamalla toiminnan ja viestinnän sisällöt suunnitelmallisesti segregaaation ehkäisemiseksi vuorovaikutussuunnitelman käyttöönoton avulla.	Osallisuuspalvelut	Onko vuorovaikutussuunnitelma otettu käyttöön, kyllä/ei	Osallisuuspalveluiden tietolähteet
Edistämme asuinalueiden sosiaalista eheyttä monipuolisin menetelmin sekä pitkäjänteisesti ja poikkihallinnollisesti.	Kaupunkirakennepalvelut	Asuinalueiden sosioekonominen jakauma	Sosioekonominen analyysi

11. Parannamme viherverkoston yhtenäisyyttä ja kattavuutta

Kaupunkiympäristön vaikutus kuntalaisten hyvinvointiin näyttäytyy etenkin asuin ympäristön ominaisuuksina, laatuna ja mahdollisuuksina, jotka tukevat asukkaiden toimintakykyä ja arjen sujuvuutta. Tähän pyritään muun muassa viher- ja virkistysverkoston yhtenäisyyden ja kattavuuden parantamisella sekä viherpalvelujen tasapuolisella kehittämisellä.

Luonnossa liikkumisen merkitys ja luontoliikunnan olosuhteiden parantaminen on noussut vahvasti esille muun muassa koronapandemian myötä kaikissa ikäluokissa. Kaupungin viheralueiden kehittämistä viedään eteenpäin viherpalveluohjelma KymppiV:n kautta, jossa määritellään viheralueiden kehittämisen tavoitteet seuraavaksi kymmeneksi vuodeksi. Asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä tuetaan myös Jyväskylän kaupungin luontoliikuntaohjelman (2020) kautta. Luontoliikunta yhdistää liikunnan positiiviset vaikutukset luontoympäristön tuottamiin terveys- ja hyvinvointivaikutuksiin, jotka ovat sekä fyysisiä että psyykkisiä.

TOIMENPIDE	VASTUUTAHO	MITTARI	TIETOLÄHDE
Toteutamme KymppiV viherpalveluohjelmaa, painotuksena Tuomiojärven ja Palokkajärven Kehä Siniset ja Haukanniemen esteetön luontopolku.	Kaupunkirakennepalvelut	Ovatko ohjelman toimenpiteet toteutettu, kyllä/ei	KymppiV-ohjelman seurantatiedot
Viemme eteenpäin Kehä Vihreän toimenpideohjelman ja keskusta-alueen viherverkoston kehittämistä.	Kaupunkirakennepalvelut	Ovatko ohjelman toimenpiteet toteutettu, kyllä/ei	Kehä Vihreän toimenpideohjelman seurantatiedot

12. Parannamme asukkaiden turvallisuutta ja ehkäisemme väkivaltaa

Turvallisuuden edistäminen on laajaa, moniulotteista ja monialaista työtä. Se on osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä paikallisesti ja alueellisesti. Kun turvallisuus paranee, ihmisten fyysinen, henkinen ja sosiaalinen hyvinvointi ja elämänlaatu vahvistuvat. Kaikilla jyvaskyläläisillä tulee olla turvallinen ympäristö riippumatta siitä, mikä heidän sosioekonominen taustansa on.

TOIMENPIDE	VASTUUTAHO	MITTARI	TIETOLÄHDE
Tunnistamme lähisuhde- ja perheväkivallanväkivallan kansallisten suositusten mukaisesti.	Hyvinvoinnin edistämisen keskitetty yksikkö, Turvallisuustiimi	Toteutuneet kehittämis-toimenpiteet, lukumäärä	Hyvinvoinnin edistämisen keskitetyn yksikön tietolähteet
Toteutamme valtuustokausittain turvallisuuskyselyn kaupunkilaisille.	Hyvinvoinnin edistämisen keskitetty yksikkö, Kaupunkirakennepalvelut, Turvallisuustiimi	Onko kysely toteutettu, kyllä/ei	Hyvinvoinnin edistämisen keskitetyn yksikön tietolähteet
Toteutamme toimenpiteitä kyselyn tulosten pohjalta.	Hyvinvoinnin edistämisen keskitetty yksikkö, Kaupunkirakennepalvelut, Turvallisuustiimi	Toteutuneet kehittämis-toimenpiteet, lukumäärä	Hyvinvoinnin edistämisen keskitetyn yksikön tietolähteet
Teemme tiivistä verkostoyhteistyötä alueen viranomaisten, yritysten ja yhteisöjen kanssa rikosten ennaltaehkäisemiseksi.	Turvallisuustiimi	Toteutuneet yhteistyö-toimenpiteet, lukumäärä	Turvallisuustiimin tietolähteet
Toteutamme turvallisuussuunnitelmaan liittyvien lähisuhdeväkivallan ja kouluväkivallan ehkäisemiseen liittyvät toimenpiteet.	Turvallisuustiimi, Hyvinvoinnin edistämisen keskitetty yksikkö, Perusopetus	Toteutuneet kehittämis-toimenpiteet, lukumäärä	Turvallisuustiimin, Hyvinvoinnin edistämisen keskitetyn yksikön ja Perusopetuksen tietolähteet

13. Turvaamme palvelujen esteetöntä saavutettavuutta

Saavutettavuus on asiakaslähtöistä suunnittelua, joka ottaa mahdollisimman hyvin huomioon erilaiset tilanteet ja tarpeet. Saavutettavuuteen panostaminen lisää yhdenvertaisuutta digitalisoituvassa yhteiskunnassa ja tekee itsenäisen asioinnin mahdolliseksi yhä useammalle ihmiselle. Jyväskylän kaupungin palveluiden saavutettavuutta tulee edelleen kehittää saavutettavuuden eri näkökulmat huomioiden.

TOIMENPIDE	VASTUUTAHO	MITTARI	TIETOLÄHDE
Kehitämme palvelujen esteettömyyttä huomioimalla sukupuolten tasa-arvon ja moninaisuuden.	Palvelualueet, Hyvinvoinnin keskitetty yksikkö	Tehdyt sukupuolivaikutusten arvioinnit	Palvelualueiden ja Hyvinvoinnin keskitetyn yksikön tietolähteet
Kehitämme digitaalisia palveluja osana palvelujen monikanavaista saavutettavuutta.	Konsernihallinto, Kehittämisen tuki	Digitaalinen saavutettavuus huomioitu kehittämissuunnitelmissa, lukumäärä	Konsernihallinto, kehittämisen tuen tietolähteet

14. Lisäämme asukkaiden osallisuutta palveluissa ja päätöksenteossa

Jyväskylän kaupungin asukkaiden osallisuus palveluiden kehittämisessä on lähtökohta kehittämistyölle. Asiakaskeskeisyyden vahvistamiseksi henkilöstön osallisuusosaamista tulee ylläpitää ja tarvittavilta osin vahvistaa. Kuntalain velvoittama oikeus osallistua kunnan toimintaan voi tarkoittaa esimerkiksi asukkaiden mielipiteiden selvittämistä päätöksenteossa olevasta asiasta ennen varsinaista luottamustoimielinten päätöksentekoa. Päätösten vaikutusten ennakoarviointi on menetelmä, jonka avulla voidaan tarkastella päätettävänä olevan asian vaikutuksia useista eri näkökulmista, kuten talouden, ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin näkökulmista.

TOIMENPIDE	VASTUUTAHO	MITTARI	TIETOLÄHDE
Perehdytämme henkilöstöä osallisuuden rakenteisiin ja ominaispiirteisiin.	Osallisuuspalvelut	Perehdytyksiin osallistuneiden lukumäärä	Osallisuusohjelman seuranta
Kehitämme ja kartoitamme kuntalaisten osallisuuden tapoja Jyväskylän kaupungin talousarvion laadinnassa.	Osallisuuspalvelut	Kartoituksen tulokset	Osallisuusohjelman seuranta
Tuemme poikkihallinnollista osallisuustyötä ja osallisten oikea-aikaista sekä tehokasta osallistamista heitä koskeviin päätöksiin.	Osallisuuspalvelut	Toteutuneet vuorovaikutussuunnitelma-perehdytykset (tavoite 2/vuosi), vuorovaikutussuunnitelman yhteyshenkilöt (tavoite 4)	Osallisuusohjelman seuranta

Edistämme vaikutusten ennakoarviointien säännöllistä hyödyntämistä lisäämällä osaamista, ohjeistusta ja tukimateriaaleja.	Hyvinvoinnin edistämisen keskitetty yksikkö	Toteutettujen koulutusten lukumäärä, verkkokoulutusmateriaali (onko olemassa, kyllä/ei)	Osallisuusohjelman seuranta
---	---	---	-----------------------------

15. Vahvistamme tiedolla johtamista suunnittelun ja päätöksenteon työkaluna

Tiedolla johtaminen mahdollistaa erilaisten näkökulmien, vaihtoehtojen ja riittävän informaatio hyödyntämisen johtamisessa ja päätöksenteossa, palvelujen suunnittelussa ja toiminnan vaikuttavuuden arvioinnissa. Tietoon perustuvat päätökset ovat inhimillisesti ja taloudellisesti kannattavan toiminnan edellytys.

TOIMENPIDE	VASTUUTAHO	MITTARI	TIETOLÄHDE
Koulutamme henkilöstöä vaikutusten ennakoarvioinnin toteuttamisessa.	Hyvinvoinnin edistämisen keskitetty yksikkö, kaikki palvelualueet	Toteutuneet koulutukset, osallistujat, lukumäärä	Hyvinvoinnin edistämisen keskitetyn yksikön tietolähteet, osallisuusohjelman seuranta
Selkeytämme lapsiin ja nuoriin kohdistuvan tiedon keruuta laatimalla tiedonkeruun vuosikellon.	Lapsiystävällinen kunta -koordinaatio-ryhmä	Onko vuosikello laadittu, kyllä/ei	Lapsiystävällinen kunta -koordinaatioryhmän tietolähteet

HYVINVOINNIN EDISTÄMISEN YHTEISTYÖTAHOT

Jyväskyläläisten hyvinvointia edistetään tiiviissä yhteistyössä muun muassa alueen oppilaitosten, korkeakoulujen, tutkimuslaitosten, elinkeinoelämän sekä järjestöjen kanssa. Hyvinvoinnin edistäminen on verkostotyötä, sillä yksittäisen kuntalaisen kokonaisvaltainen hyvinvointi koostuu eri osatekijöistä, palveluista ja kontakteista. Esimerkiksi jyväskyläläisen nuoren hyvinvointiin vaikuttavat niin koulun, harrastusten, terveydenhuollon kuin sosiaalisen piirin näkökulmat.

Uutena yhteistyökumppanina hyvinvoinnin edistämässä toimii vuoden 2023 alusta muodostuva Keski-Suomen hyvinvointialue. Jyväskyläläiset ovat vuoden alusta alkaen sekä kaupungin että hyvinvointialueen asiakkaita. Hyvinvoinnin palvelupolut risteävät kaupungin tuottamien hyvinvointipalveluiden sekä hyvinvointialueen tuottamien terveystalveluiden välillä, joten palvelutuotantoon liittyviä yhteistyötarpeita on runsaasti, erityisesti esimerkiksi työllisyyden, kotoutumisen ja nuorten palvelukokonaisuuksien teemoissa.

Kunnilla ja hyvinvointialueilla on jaettu ja yhteinen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä, ja kunta ja hyvinvointialue ovat keskenään tasavertaisia juridisia toimijoita aikaisemman kuntayhtymärakenteen sijaan. Tämä muuttaa asetelman kuntasektorin sisäisestä ohjausjärjestelmästä kunnan ja hyvinvointialueen väliseksi yhteistyöksi. Lainsäädäntö velvoittaa kuntia ja hyvinvointialueita neuvottelemaan vähintään kerran vuodessa keskenään sekä muiden toimijoiden kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskevista tavoitteista, toimenpiteistä, yhteistyöstä ja seurannasta. Yhteistyön onnistumisen mahdollistamiseksi tarvitaan muun muassa yhteistä tahtotilaa ja tavoitteenasettelua, yhteisesti sovittuja menettelytapoja sekä toimivaa tiedonkulkua. Yhteistyötä tehdään niin poliittisessa päätöksenteossa kuin johdon ja asiantuntijoiden välillä.

Kaupungin ja hyvinvointialueen yhteistyön rakenteet pitävät sisällään:

- taustalla olevan lainsäädännön
- yhteisen tilannekuvan ja tietopohjan
- yhteiset tavoitteet ja niiden seurannan
- määritellyt työnjaot ja vastuut
- sovitut yhteistyön toimintamallit ja
- yhteistyön foorumit ja areenat.

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden saavuttaminen edellyttää usean tavoitteen osalta tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa. Yhdyspintatyö on käynnistynyt useissa palveluissa jo hyvinvointialueen valmistelun yhteydessä. Yhteistyötä tehdään muun muassa:

- työllisyyden monialaisessa yhteispalvelutoiminnassa
- kotoutumisen edistämässä
- liikunnan palveluketjuissa ja liikuntaneuvonnassa
- ikäänntyneiden palveluissa
- vaativan erityisen tuen oppilaiden iltapäivätoiminnassa
- oppilashuollossa.

Toiminnan rakenteiden ja sisältöjen kehittäminen jatkuu seuraavien vuosien aikana toimialoilla ja palveluissa.

HYVINVOINTISUUNNITELMAN SEURANTA JA VAIKUTTAVUUSMITTARIT

Hyvinvointisuunnitelman seuranta

Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteiden toteutumista seurataan kaupungin eri palvelualueiden tiiviissä yhteistyössä. Tulokset raportoidaan valtuustolle tiedoksi vuosittain laadittavassa suppeassa hyvinvointikertomuksessa. Hyvinvointityön laajempia vaikutuksia arvioidaan kerran valtuustokaudessa valtuustolle hyväksyttäväksi esitettävässä hyvinvointikertomuksessa.

Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteet toteutetaan toimialoilla, ja hyvinvointikertomukseen liittyvästä tiedonkeruusta ja mittareiden seurannasta vastaavat toimenpiteiden vastuutahoiksi merkityt tahot. Hyvinvointikertomukset valmistelee hyvinvointitoimikunta ja kaupungin asiantuntijoista koostuva hyvinvointiryhmä. Hyvinvoinnin edistämistyön kokonaisuudesta vastaa kaupungin johtoryhmä.

Vaikuttavuusmittarit

Hyvinvointisuunnitelman vaikuttavuusmittareina käytetään valtiosuoksien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosan määrittelyyn käytettävien [hyte-indikaattoreiden](#) lisäksi [hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosisältöjä](#), [TEAvisaria](#) sekä [Agenda 2030:n](#) hyvinvointiin liittyviä mittareita.

1. Hyte-indikaattorit

Hyvinvointia edistävien toimenpiteiden vaikuttavuutta kunnissa voidaan seurata usealla eri tavalla. Keskeisin mittaristo on valtiosuoksien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosan määrittelyyn käytettävät hyte-indikaattorit. Indikaattoreita päivitetään hyvinvointialueuudistuksen myötä vastaamaan paremmin kuntien muuttunutta toimintakenttää. Kunnan peruspalvelujen valtiosuudesta annettavan [asetuksen](#) on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2023. Valtionvarainministeriön esityksessä annettavaksi asetukseksi hyte-indikaattoreita on 15 kunnan toimintaa kuvaavaa indikaattoria ja viisi kunnan toiminnan tulosta kuvaavaa indikaattoria. Hyvinvointisuunnitelman vaikuttavuusseurannassa käytettävät hyte-indikaattorit päivitetään vastaamaan uutta asetusta sen tultua voimaan.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosaa määriteltäessä käytettävät kunnan toimintaa kuvaavat indikaattorit (lausuntoversio)

1. Kouluympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin tarkastaminen kolmen vuoden välein
2. Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa
3. Koulussa pitkät liikuntavälitunnit

4. Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä
5. Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakoarviointiin
6. Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen
7. Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa
8. Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille
9. Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä
10. Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen
11. Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista
12. Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä
13. Kunnan palveluluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja
14. Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista
15. Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosaa määriteltäessä käytettävät kunnan toiminnan tulosta kuvaavat indikaattorit (lausuntoversio)

1. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kouluterveyskyselyn tuloksia oppilaille tehtävistä seuraavista kysymyksistä:
 - a) kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista;
 - b) ylipaino, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista.
2. Tilastokeskuksen tutkintorekisterin tietoja koulutuksen ulkopuolelle jääneistä 17—24-vuotiaista, osuus vastaavanikäisestä väestöstä
3. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimeentulorekisterin tietoja toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneista 25—64-vuotiaista, osuus vastaavanikäisestä väestöstä
4. Eläketurvakeskuksen eläketilaston tietoja työkyvyttömyyseläkettä saavista 25—64-vuotiaista, osuus vastaavanikäisestä väestöstä
5. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen Erikoissairaanhoito- ja perusterveydenhuoltotilastot, hoitoilmoitustiedot kaatumisiin ja putoamisiin liittyvistä hoitojaksoista 65 vuotta täyttäneillä henkilöillä verrattuna 10 000 vastaavan ikäiseen henkilöön

2. Hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosisältö

THL on valmistellut [ehdotuksen](#) laajan hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosisällöksi. Ehdotus sisältää kunnille ohjeen laajan hyvinvointikertomuksen sisältöjen vähimmäisvaatimuksista. Vähimmäistietosisältö ei toistaiseksi ole kuntaa velvoittava, mutta antaa tukea hyvinvointityön vaikuttavuuden seurantaan. Järjestämislain 29 § on päivittymässä, jolloin vähimmäistietosisällöt muuttuvat kuntia velvoittavaksi.

Ehdotus tukee kuntien hyvinvointityötä valitsemaan sellaiset indikaattorit, joiden avulla voidaan riittävän tarkasti kuvata asukkaiden hyvinvoinnin tilaa, ohjata resursseja ja seurata tehtyjen toimenpiteiden vaikuttavuutta.

3. TEAviisari

THL kerää kahden vuoden välein tietoja kuntien eri toimialojen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä. Tietoja käytetään hyvinvointityön johtamisen välineenä useissa kunnissa, sillä tiedonkeruun avulla saadaan tietoa toimenpiteistä, resursseista ja poikkihallinnollisista toimintatavoista. Tietojen perusteella voi myös vertailla eri kuntien menestystä hyvinvointityössä. Tiedot löytyvät koostettuna [TEAviisari-verkkoalustalta](#).

Tietoja on kerätty kulttuurin, kuntajohdon, liikunnan, toisen asteen koulutuksen, perusopetuksen ja perusterveydenhuollon näkökulmista.

4. Agenda 2030, kestävän kehityksen globaali toimintaohjelma

YK:n jäsenten vuonna 2015 sopima kestävän kehityksen globaali toimintaohjelma, [Agenda 2030](#), sisältää 17 tavoitetta saavutettavaksi vuoteen 2030 mennessä. Agenda2030:n toteuttamiseksi Suomessa on koottu [toimeenpanosuunnitelma](#). Vastuu Agenda2030:n tavoitteiden saavuttamisesta on maiden hallituksilla, mutta ohjelman tavoitteita ja alatavoitteita voidaan soveltaa hyvinvointityön vaikuttavuuden seurantaan myös kuntatasolla.